

'מפני שנראה כמתקן כלי'. לפי טעם זה אסור כמו כן להטביל כלי-סעודה הניקח מן הנכרי שהרי בטבילה זו מתיר הוא את השימוש בו ונראה כמתקן כלי (וכן נקט הרא"ש), אבל לפי טעמם של רב יוסף ורב ביבי שנזכרו לעיל (וכן העתיק הר"ף) – אין לאסור, שאין שייך סחיטה בכלי סעודה, וגם לא חששו שמא ישהה אלא מפני חשש טומאה לתרומה ולטהרות. ויש אומרים שלדעת הסוברים שכלי מתכת טעונים טבילה מהתורה, יש חשש תקלה אף בכלים הלקוחים מגוי (ע' בענין זה בשאגת אריה נו; מנחת שלמה ח"ב סו, יד). ונחלקו הפוסקים בדבר (או"ח שכג, ז). ראה פרטי דינים ושיטות בחלק הסיכומים.

– אף בזמן הזה שאין לנו טומאה וטהרה, ואין שום תיקון בשימוש הכלי על ידי הטבילה – אסור להטביל כלים טמאים, שכל דבר שבמנין צריך מנין אחר להתיירו, גם אם בטל טעם התקנה (עפ"י באור הלכה רסא, א ד"ה את; שכו, ח ד"ה אדם).

'אדם נראה כמיקר... פעמים שאדם בא בשרב ורוחץ אפילו במי משרה... פעמים שאדם בא מן השדה מלוכלך בטיט ובצואה ורוחץ אפילו בימות הגשמים'. אין הכוונה שמפני טעמים אלו סבורים הרואים שהוא מיקר או רוחץ ואינו נראה כמי שבא להיטהר מטומאתו – שהרי אין אנשים תולים במקרים רחוקים כגון אלו, וגם הלא הוא מברך על הטבילה (ע' באור הלכה שכג, ז – ודלא כמגן-אברהם). אלא הכוונה היא שכל מעשה שעושים אותו בני אדם להנאתם או לצורך אחר, גם אם עושה אותו לתיקונו אין בזה ענין מלאכה ולא יבואו להקל מחמת זה לתקן כלי שהוא מעשה תיקון ממש. [וכן יש לבאר מה שאמרו שכל האוכלים אוכל אדם לרפואה (שבת קט) ולא גזרו משום שחיקת סממנים – אין הטעם משום שלא ידעו הרואים שאוכל לרפואה, אלא שמעשה שעושים אותו לאכילה אין בו שייכות מלאכה] (עפ"י אגרות משה או"ח ח"ד עה, ב, ע"ש באריכות. וע' גם בחדושים ובאורים).

בבאה"ל שם נשאר ב'צריך עיון' לענין הברכה, ותלה זאת במחלוקת הראשונים אם אומרים 'נראה כמיקר' כאשר יש דברים חיצוניים המוכיחים שבא להטביל כגון ברכה על הטבילה וכד'. ונפ"מ גם לענין עצם הטבילה לכתחילה, שאם ננקוט שמברך אזי מותר להטביל כלי הראוי למלא בו מים, ע"י שממלאנו מהמקוה אף כשיש לו כלים אחרים, אבל אם אינו מברך אין לעשות כן לכתחילה משום הפסד הברכה (כמבואר במשנ"ב שם). וכלי שאין מברכים עליו, שטבילתו מחמת הספק או מחמת חומרא בעלמא כגון כלי פלטיק – נראה שמותר מן הדין אף לכתחילה, ואפילו שלא בדרך הערמה כגון שאינו ראוי למילוי מים (ע' משנ"ב שם).

(ע"ב) 'אמר אביי כי תנן נמי מתני' מגמע ופולט תנן. ורבא אמר: אפילו תימא מגמע ובולע ולא קשיא...' כמו כן, מצינו במקומות רבים שאביי דחק בלשון הברייתא או המשנה ורבא מאן בכך ופירש לפי דקדוק הלשון ומשמעותה המלאה – ע' במצוין בסוטה ח:

'הדר ביה רבא מההיא...'. על חזרתיו של רבא מדבריו הקודמים – ע' במובא בזבחים צד.

דף יט

'כגון דנקיט מנא בידיה ורהיט ואזיל בין השמשות...'. תימה רבה כיצד שייך לשנות מחלוקת רבי שמעון שזורי וחכמים בסתם, בזמן שהנידון הוא במעשה מסוים, ששאל בפחות מכעדשה או שאלה

אחרת. והלא גם כשרץ לטבול אין הדבר מוחלט ופסוק, כי הכל לפי מה שהוא אדם ולפי הענין. ועוד מה טעם אין מטבילים, יאמרו לו שצריך הערב שמש ותו לא. ועוד, מדוע דוקא בין השמשות, הלא גם אם יטביל בלילה או ביום יש לחוש שלא ימתין להערב שמש. ושמא בבין השמשות חוששים שאף אם יאמרו לו שצריך הערב שמש, יסבור שטבל מבעוד יום. וצריך עיון (חדושים ובאורים).

נראה לפרש שתחילת דברי חכמים אודות טבילה ביום טוב, ואמרו שביהש"מ אין איסור. ואמר להם ר"ש שזורי מה מקום להוראה זו הלא אף בחול אסור. וביארה הגמרא שאף חכמים מודים לדבריו באופן הרגיל אלא שיש אופנים שמותר להטביל ביהש"מ, כאשר מוכח שיועד ענין הערב שמש כגון שמחשבתו ניכרת מתוך מעשיו [ולא הוצרכו חכמים לפרש האוקימתא, כי אין זה הנושא הנידון כאמור]. ופירשו טעמו של ר' שמעון שזורי, שכל שיש חשש שמא אדם זה אינו יודע, כגון ששואל שאלה פשוטה בהלכות טומאה וטהרה, יש להורות לו שלא לטבול בין השמשות [ומסתבר שלא דוקא באופן ששואל על כעדשה, אלא כל שיש לנו מקום לחוש באדם זה שאינו יודע, וכגון שאינו רץ או שיש לתלות ריצתו בענין אחר]. ובכך שקובעים הוראה זו שלא לטבול בספק יום ספק לילה, מזה גופא נודע לכל שצריך הערב שמש. ועל כן אין די בכך שמלמדים אותו הדין אלא קובעים הוראה לרבים כדי שיתפרסם הדין.

'היה אוכל בחבורה זו ורוצה לאכול בחבורה אחרת – הרשות בידו'. יש מפרשים: היה אוכל תרומה בחבורה זו ורוצה לאכול בשר קדש בחבורה אחרת. וכן 'גתו וברו' שאמרו – אחד מהם תרומה והשני קדש, וצריך טבילה מדרבנן, ואף על פי כן מותר ביום טוב (עפ"י רמב"ם הל' יום טוב ד, יח ורבנו חננאל כאן). ונראה מדברי ר"ח שרק ביו"ט התירו ולא בשבת, משום מתקן. ע' גם בשפת אמת ובראשון לציון ובחדושי הנצי"ב. אך מרש"י שפירש בחבורת פסח, על כרחך מדובר בשבת שהרי טובל בערב הפסח כי צריך הערב שמש [אם לא שנדחוק בטובל בלילה יו"ט ובטומאה דרבנן שא"צ הערב שמש. ע' תורי"ד], אלא שלפרש"י אין טבילה זו מן הדין [ומכל מקום משמע שיש מקום להחמיר לטבול בכוננה לאותו דבר, וכ"כ בתור"פ שטבילה זו נצרכת קצת]. וברשב"א משמע שטבילה זו נצרכת מדרבנן ואעפ"כ מותרת.

'בית שמאי אומרים מביאין שלמים ואין סומכין עליהן' – משום איסור שימוש בבעלי חיים. ואף על פי שאין שבות במקדש, אך הואיל ולדעת בית שמאי אין צריך לתכופף הסמיכה לשחיטה, כמבואר בגמרא, אם כן לדעתם יכול לסמוך מחוץ לעזרה והרי זו שבות במדינה שלא הותרה (עפ"י טורי אבן חגיגה טז – לריו"ח בחגיגה שם. ויש טעמים נוספים בגמרא; מפני שלב"ש אפשר לסמוך מערב יום טוב, או ששלמי חובה אינם טעונים כלל סמיכה, ולפי"ז מובן שלא התירו שבות זו במקדש).

'אבל נדרים ונדבות דברי הכל אין קריבין ביום טוב'. אף על פי שיש בהם אכילת הדיוט ביום טוב, אך כיון שעיקר הקרבן בשביל גבוה [וכהנים ובעלים משלחן גבוה הם זוכים] – לא הותר ביום טוב (לכם – ולא לגבוה). והדעה החולקת בסמוך סוברת שעיקר שחיטתם גם כן לצורך הדיוט (עפ"י רש"י ותוס' להלן כא. תוס' להלן כז: ושבת כד:).

ויש סברה נוספת – שההתר להדיוט מתחדש רק לאחר הזריקה, ובשעת השחיטה אי אפשר ליהנות להדיוט, ולא הותר כגון זה ביום טוב – ע' בזה בתוס' פסחים ה. ד"ה ואומר. וע"ע בבאור דבריהם בדגול מרבבה על מגן אברהם תקן סק"ג; שבת הלוי ח"ה קכ.

ושיטת התוס' (שם ולהלן כז: ועוד) שלדעת האוסר להקריב נדרים ונדבות – איסור תורה הוא, וכפשטות הגמרא להלן (כ: וכן משמע משפט הסוגיא בשבת קיד.), אלא שכתבו התוס' (לעיל יב:) שאין לוקים עליו משום מלאכה כי הוא איסור חדש משום 'לכם' ואינו בכלל איסור לאו של מלאכת יו"ט. אך מדברי הרשב"א שם נראה שלוקים (וכן מבואר בתמים דעים קכ ועוד. וע"ע מנחת חינוך רחצ, יב).

ואילו במאירי כאן מבואר שאינו איסור תורה ממש, וכתב שלכן בדיעבד אם עבר והקריב יצא ידי נדרו. [ומפשטות דברי הרמב"ם (שגגות ב, יד עפ"י התוספתא) נראה שאף על פי שאסור מהתורה להקריב, בדיעבד יצא ידי נדרו. ע' באריכות בכל הענין בשו"ת שבט הלוי - ח"ו סד-סה. וע"ע חדושים ובאורים].

(ע"ב) 'אין מביאין תודה בחג המצות מפני חמץ שבה... הכא בארבעה עשר עסקינן. וקרא לו התנא לי"ד 'חג המצות', ומזה נראה להביא ראיה למה שהביא הרמ"א (בי"ד שצט) בשם האור-זרוע והתשב"ץ שאין אבילות נוהגת בי"ד. [אלא ששם נזכר מזמן שחיתת הפסח. ואולי הברייתא סוברת כדעת התנאים (ע' פסחים קח) שכבר מהבוקר זמנו הוא]. (רש"י פסחים יג).

נראה שמה שכתב הרמ"א (תעא, ג) בערב פסח: 'לובש בגדים נאים כמו בשבת' היינו לכאורה משום ערב פסח עצמו שהוא כעין יום טוב. ומסתבר שזוהו מחצות היום, זמן ההקרבה - כמו לענין מלאכה.

ובפשטות יש לפרש שכוונת התנא, בבוא אדם לחג המצות למקדש אין מביא תודה, וזה כולל אף כשבא בערב הפסח משום קרבן פסח - שאין מביאים קדשים לבית הפסול (חדושים ובאורים).

'אין מביאין קדשים לבית הפסול'. על מקור דין זה - ע' במובא בפסחים יג:

יתכן שמשמעות לשון 'בית הפסול' על שם קיבוץ כל הפסולין אל מקום אחד, וכמו 'בית השריפה'. וכל מקום קיבוץ וקיבול מכונה 'בית', כמו 'בית הדשן', וכענין 'בתים לבריחים'. וע"ע משנה מנחות פה. 'בית הזבלים, בית השלחים, בית האילן'.

משמע לכאורה שאיסור זה אמור גם כלפי מקצת מן הקרבן, שהרי כאן ההגבלה בזמן קיימת רק בעשר חלות החמץ ולא בכולן. אך יש סוברים שבמקצת מן הקרבן מותר לצמצם זמן אכילה (ע' כסף משנה פסו"מ ו, יא). ושם יש לומר שכאן שונה לפי שמצמצם מאד זמן אכילתם, לשעות ספורות, לכן חוששים אף במקצת. ובצל"ח תירץ שגם לדעה זו המתירה אין מותר אלא במיעוט הקרבן, אבל כגון חלות החמץ שהן מחצית מכלל החלות אסור.

ע"ע אבי עזרי פסו"מ ו, ד; שו"ת דובב מירשים ח"ג קכה, ה, ובמובא ביוסף דעת בכורות ס.

'האומר הרי עלי תודה ואצא בה ידי חגיגה, הריני נזיר ואגלה ממצות מעשר שני - נדור ואינו יצא, נזיר ואינו מגלח'. לפרש"י ותוס' מבואר שאפילו התנה בפירוש 'על מנת שאצא בה ידי חגיגה' - אינו יוצא. וכן דעת הרמב"ם (חגיגה ב, יד נזירות ת, יד). ואולם יש סוברים שאם מתנה בפירוש [או אפילו אמר 'הרי עלי תודה שאצא בה ידי חגיגה'. עראב"ד וכס"מ שם] - יוצא כפי שאמר (עפ"י השגות הראב"ד הל' חגיגה שם; מלחמות ה'). ויש אומרים שבאופן זה אין הנדר חל כלל (עפ"י שיטמ"ק), ורק משום שלא תלה הדברים בפירוש אנו דנים זאת כשני דברים נפרדים ותופסים מקצת דבריו.

דף כ

'ארבע מאה שקיל וברתיה אי בעי נסיב אי בעי לא נסיב' שהרי זה כמי שנתן לו שתי מתנות, איזה מהן שירצה יקח (רמב"ם זכיה ומתנה יא, כ; ר"ף פ"ט דבבא בתרא). ואף על פי שדעתו נראית שברצונו ליתן לו כדי שישא בתו, אעפ"כ לא קבע הדבר בתנאי גמור (עפ"י חדושים ובאורים).

וע' בשו"ת עורת כהן (סד, ה) שקבע מכאן כלל, לדון בלשון בני אדם כשמחברים כמה ענינים בדבריהם, כל שאין לנו הוכחה גמורה שכוונתם לאחד הענינים, אנו דנים על כל חלק וחלק שהוא עומד בפני עצמו. וע"ע בשו"ת הרשב"א ח"ב שג שנו.

ואף ביום הכפורים מותר למחויבי טבילה לטבול, אף על פי שאין נראה כמיקר – שהואיל ובשבת מותר אף ביוהכ"פ מותר כי אין דבר שבשבת מותר וביוהכ"פ אסור משום מלאכה. רבא]. ובית שמאי אסרו (גזרה משום כלים (עפ"י רבנו יהונתן; צ"ח. וכתב שלא גזרו בטבילה בזמנה. ויש שכתבו שב"ש אסרים אפילו בזה. ע' פנ"י; סד"ט קצו סק"ב).

כתבו הפוסקים שיפה נהגו הנשים שאינן טובלות עתה בשבת שלא בזמנן, כי כיון שעתה נהגו שלא לרחוץ כל הגוף אף בצונן, הרי שניכר שהטבילה לצורך טהרה היא (עפ"י תרומת הדשן, ומובא במשנ"ב שכו ס"ק כד. ומהרי"ל (בתשובה קלט) כתב משום חשש סחיטה ועוד. ולענין טבילה לבעלת כתם שאינו אלא מדרבנן – כתב רעק"א לצדד בזה התר). ויש סוברים שלעולם מותר לטבול בשבת, אף בטבילה שלא בזמנה (עפ"י ב"י יו"ד קצו,א בהגר"א ונקה"כ שם). וכתבו אחרונים שבמקום שאין מנהג – אין להחמיר מלטבול כשבעלה בעיר, ואעפ"י שהיתה יכולה לטבול מקודם ודחתה הטבילה (עפ"י רמ"א וש"ך שם). ויש מחמירים (עפ"י ב"ח וט"ז שם. וע"ש בפוסקים שאר פרטים). ואולם בטבילה בזמנה נהגו הנשים להקל אף במים פושרים (ע"ש בסק"ז ובשעה"צ. ויש מקלים אף בחמין, וכתבו שתטבול ותצא ולא תשהה במים. ע' ש"כ פי"ד הערה ד; אור לציון ח"ב לה). והנדה מברכת בטבילתה בשבת (ע' באור הלכה שכג, ז ד"ה ימלאנו; אגרות משה או"ח ח"ד עה, ב). טבילת טהרה של אנשים בזמן הזה – ראה להלן.

דיני טבילת מצוה בתשעה באב וביום הכפורים – נתבאר ביזמא פה.
החושש בשינוי – נתבאר בשבת קיא.

ג. משיקים את המים ביום טוב בכלי אבן שאינם מקבלים טומאה, אבל לא מטבילים אותם בכלי עץ המקבלים טומאה מהמים הטמאים ונטהרים על ידי הטבילה כנ"ל. כן דעת רבי. ולדבריו אסור להשיק את המים בשבת.

ולדברי חכמים, להשיק מותר אף בשבת. ולהטביל אגב המים מותר ביום טוב.

א. הלכה כחכמים. וכשם שמותר להשיק את המים כך מותר להשיק בשבת מקוה מים שאובים למקוה כשרה של מי גשמים (אגרות משה או"ח ח"ב פב).
ב. אף כלי חרס אין ראוי להטביל, שאעפ"י שאין לו טהרה במקוה אך הלא מטמא את המים ולא הועילה השקתם כלום (תורי"ד).

דף יט

מ. א. האם מטבילים כלים לטהרתם בין השמשות, ביום חול וביום טוב?

ב. טבילה שאינה מחויבת אלא נעשית כחומרא בעלמא – האם היא מותרת בשבת וביו"ט?

א. כלי שנטמא מערב יום טוב – אין מטבילים אותו בין השמשות. רבי שמעון שזורי אומר: אף בחול אין מטבילים אותו (בין השמשות) מפני שצריך הערב שמש. [והסיק רבא שמחלוקתם באדם שאין ידוע בו אם יודע דין הערב שמש, כגון שנגע כלי אחר בשרץ הפחות מכעדשה ובא לפני חכמים לשאול על טהרתו; רבי שמעון שזורי סבר כשם שלא למד שאין שרץ מטמא בפחות מכעדשה כך אינו יודע שצריך הערב שמש, הלכך כשבא לטבול משתחשך מחזירים אותו מפני שצריך הערב שמש. וחכמים סוברים שאעפ"י שאינו יודע שיעור טומאה, הערב שמש הוא יודע ואין צריך למחות בידו, אבל בלאו הכי, אם רואים אותו רץ בין השמשות לטבול, ודאי מחשבתו ניכרת מתוך מעשיו שיודע ענין הערב שמש].

קסב

א. לחכמים יתכן שהמטביל כלי לצורך חולין ומעשר שאין צריך הערב שמש, מותר להטבילו בין השמשות ביום טוב – למאן דאמר לא גזרו על שבות בין השמשות. לא אסרו אלא לתרומה שצריך הערב שמש וכשמטביל הכלי בין השמשות אינו ראוי לשימוש ביום טוב (עפ"י מהרש"א. וע' בישוב קושיתו בספר שער המלך עירובין א, כב).

ב. להלכה דקיימא לן לא גזרו על השבות בין השמשות לצורך מצוה או במקום הדחק והטרדה, יש מי שכתב שמותר להטביל כלים בין השמשות באופנים אלו (עפ"י צ"ח בבאור השמטת הרמב"ם דין זה. וכן הדין לענין כלים הניקחים מנכרי, כשאין לו עצה אחרת והוא צריך לאותם כלים – ע' מג"א רסא סק"ו וט"ז סק"א). ויש מי שכתב לפי הטעם שמא ישהה ויבוא לידי תקלה, אסור אף בזה מפני אותו הטעם (עפ"י שאגת אריה נו [ולפי"ז אף במטביל לחולין ולמעשר אסור, וכן בטבילת כלים הניקחים מנכרים]. ומסברא יש לדון שלא גזרו ביהש"מ הגם שטעם האיטור קיים, ואם נפשך לומר זיל בתר טעמא הלא יש לחלק גם לפי הטעם, כי גם אם נתיר לו לטבול ביהש"מ מנין לחוש שמא ישהה בשביל זמן מועט זה, מה גם שאין פנויים או כל כך).

ב. טבילה שאינה נצרכת מן הדין אלא שרוצה להחמיר על עצמו ולטבול, כגון שטיהר כליו לצורך דריכת זיתיו ונמלך לעשות גת ורוצה לטהר כליו שוב על דעת כן, או טבל בשביל לעשות (הפסח. רש"י) בחבורה זו ובא להטביל כליו לחבורה אחרת – הרשות בידו.

א. יש מפרשים 'מחבורה לחבורה' – מחבורת תרומה לחבורת אוכלי קדש (עפ"י ר"ח ורמב"ם). ויש שנראה מדבריהם שדוקא ביום טוב מותר אבל בשבת אסור משום מתקן, כי הטובל לתרומה והוחזק לתרומה אסור לקדש ללא טבילה נוספת (ער"ח; שפת אמת וחדושי הנצי"ב). ולפרש"י שמדובר מתרומה לתרומה ומקודש לקודש, משמע שאין צריך לטבול מן הדין אבל יש מקום להחמיר בדבר, ובתור"פ כתב שיש 'צורך קצת' בטבילה זו. וברשב"א משמע שצריך לטבול מדרבנן.

ב. טבילת בעלי קריין, עתה שבטלה תקנת עזרא ואינה מחויבת מן הדין – כתבו האחרונים שמותרת בשבת. ויש מחמירים בדבר. והנהוג להקל כדעת רוב האחרונים אין למחות בידו, ועל כל פנים כשנטמא בשבת וביו"ט עצמו, נראה בודאי שאין להחמיר. וכן נתפשט המנהג להתיר [אך יזהר מאד שלא יבוא לידי סחיטה] (עפ"י משנה ברורה שכו"ס"ק כד). ודעת הגר"א ז"ל להחמיר יותר [משום חשש סחיטה. אך על היודע להיזהר אין לו לחשוש. בשם הגריי"ק זצ"ל, 'תולדות יעקב' עמ' קעג]. ויש שכתב שאין להחמיר כלל מלטבול בשבת שחרית, אדרבה מצוה הוא עושה (מובא בשש"כ פי"ד הערה ד. ע"ש). ודעת הגר"ע יוסף שליט"א (בלוית חן' עט) שעדיף להמנע מלטבול ואולם אין למחות ביד המקלים לטבול בפושרים. וכן בשו"ת אור לציון (לגרבי"צ אבא שאול זצ"ל. ח"ב לה"ג), התיר לטבול לאנשים רק אם המים פושרים לגמרי, עד 37 מעלות צלזיוס [ומקוה המחוממת מערב שבת, אינה עולה על מידת החום הזו בבוקר]. ויש מקלים לטבול אפילו בחמין שהוחמו מערב שבת למי שאי אפשר לו בצונן, ואפילו מתחממים המים באופן אוטומטי אין למחות ביד הנוהג להקל הגם שאינו ראוי (ע' שבט הלוי ח"ה מד וח"ז לב). וע"ע תשובות והנהגות לגר"מ שטרנבוך שליט"א ח"ב רג וח"ג קז; שבט הקהתי ח"ה סא.

מא. האם הקרבנות דלהלן קרבים ביום טוב? האם סומכים עליהם?

א. שלמי חגיגה ושמחה.

ב. עולות ראיה.

ג. נדרים ונדבות – שלמים ועולות.

א. שלמי חגיגה ושמחה קרבים ביום טוב לפי שיש בהם אכילת אדם. בית שמאי אומרים: סומך עליהם מערב יום טוב – (כן סתמה משנתנו, וכדברי רבי יוסי בן חלפתא (להלן כ.), אבל לרבי יוסי בר' יהודה שלמי חובה אינם טעונים סמיכה כלל לבית שמאי). ובית הלל אומרים: סומך עליהם ביום טוב. [וכן עשה מעשה בבא בן בוטא מתלמידי שמאי הזקן שהיה יודע שהלכה כבית הלל ושלח והביא כל צאן קדר שבירושלים והעמידם בעזרה ואמר כל מי שרוצה לסמוך יבוא ויסמוך. ואותו היום גברה ידם של בית הלל וקבעו הלכה כמותם ולא היה שם אדם שערער בדבר כלום. כ:].

לפרש"י בחגיגה (יז. וכן סייעו התוס' שם מהירושלמי), שלמי חגיגה אינם קרבים ביו"ט לב"ש אלא שלמי שמחה בלבד שהם בכלל 'לכם' (ע' מהרש"א שם), שלא כפשטות הסוגיא כאן ובמגילה (ה). יש מפרשים בדעת רש"י שהוא איסור דרבנן, גזרה אטו עצרת שחלה בשבת (זבח תודה שם). ויש מי שכתב שאין איסור אלא באופן שיכול להקריב חגיגה מערב יום טוב אבל כשחלה עצרת באחד בשבת – מותר להקריב חגיגה ביום טוב עצמו (עפ"י שבט הלוי ח"א קסא. וע"ע פירוש נוסף בחדושי הנצי"ב שם).

ויש חולקים על פרש"י וסוברים כפשט סוגיתנו שלא נחלקו בית שמאי בשלמי חגיגה (עתוס' חגיגה שם; ראב"ד ורבנו הלל תו"כ אמור).

ב. עולות ראייה; בית שמאי אוסרים להביאן ביום טוב (שאינן בהם אכילת הדיוט, ונאמר הוא לבדו יעשה לכם – ולא לגבוה. ועוד דרשו מוחגתם אתו חג לה' – חגיגה כן, עולת ראייה לא). ובית הלל אומרים מביאים עולות ראייה (חג לה' – כל דלה' גם שיטתם מתוך שהותרה מלאכה לצורך הותרה שלא לצורך, והלא צורך קצת יש בדבר. עתוס'. ויש אומרים בדעת הרמב"ם שאין אומרים 'מתוך' בשחיטה אלא בהוצאה והבערה כנ"ל יב). הלכה כבית הלל, שמביאים ביו"ט עולות ראייה ושלמי חגיגה וסומכים עליהם (רמב"ם חגיגה א, ח-ט).

ג. נדרים ונדבות; העולות, כיון שאינן בהן אכילת הדיוט ואינן מחובת היום ולא לצרכו – לכל הדעות אינן קריבות ביום טוב.

כן מבואר בבבליא דרבי שמעון בן אלעזר וברש"י, וכן כתבו התוס' (בחגיגה ז). אך יש אומרים שמחלוקת התנאים / הסוגיות בדבר. כן משמע להלן כ: וברש"י ותד"ה נדרים. וכן דייקו מרש"י בחגיגה ז: ומתוס' שבת כד: ועוד – ע' בהגהות אמרי ברוך על הטורי-אבן שם; חזון איש או"ח קכט לדף ז סק"ב; שבט הלוי ח"ו סד).

ולדעת האומרים 'מתוך שהותרה מלאכה לצורך הותרה גם שלא לצורך', משמע בסוגיא לעיל (יב.) שהשוחט עולת נדבה ביום טוב אינו לוקה משום כל מלאכת עבודה לא תעשו [וי"א שאינו אלא איסור דרבנן. עפ"י רבנו אשר, מובא בתמים דעים קכ], ואילו לבית שמאי – לוקה. יש מי שכתב שזה שאינו לוקה, דוקא משום האפשרות להישאל על ההקדש לאחר שחיטת הקרבן ולעשותו חולין למפרע, אבל בלאו הכי כגון בסוף היום – לוקים משום שנאמר 'לכם' ולא לגבוה, ואין מועיל כאן 'מתוך' כי החזירו הכתוב לאיסורו הראשון של עשיית מלאכה (עפ"י עמודי אור כט).

השלמים, לדברי עולא ורב אדא בר אבהו, וכן סובר תנא קמא דברייתא – בין לבית הלל בין לבית שמאי אינם קרבים ביו"ט (מפני שיכול להביאם לאחר זמן. והואיל ועיקר הקרבתן בשביל גבוה ואילו הכהנים ובעלים משלחן גבוה זכו, לכך אין בזה התר 'אוכל נפש'. תוס' כז:). ולדברי רבי אלעזר ב"ר שמעון (וכן דעת אבא שאול להלן כ:.) בית הלל מתירים להביאם, ואף סומכים עליהם ביו"ט.

א. לדעת התוס' (להלן כו ובשבת כד. וכ"כ הראב"ד בהשגותיו על המאור. וע' תמים דעים קכ), למאן דאמר נדרים ונדבות אינם קרבים ביו"ט, איסור תורה הוא אבל אין לוקים עליו (עתוס' לעיל יב:). והרז"ה והרשב"א נקטו שלוקים כשאר מלאכת יו"ט (וכן יש אומרים בדעת הרמב"ם. ע' עמודי אור כט). ומהמאירי (להלן כ) מבואר שאינו איסור תורה ממש. וכתב שבדיעבד אם עבר והקריב – יצא ידי נדרו. ומפשטות דברי הרמב"ם (שגגות ב, יד) נראה שאפילו באיסור תורה בדיעבד יצא ידי נדרו.

ב. כתבו התוס' (בחגיגה ז: ד"ה עולות) שנדרים ונדבות קרבים ביום טוב על מנת לצאת בהם מצות שמחה, לכולי עלמא. ונראה שלא הותר לקיים מצות שמחה בנדרים ונדבות אלא לעני אבל לא לעשיר (עפ"י חזון איש קכט לדף ז סק"ג – בישוב קושית הטורי-אבן).

ג. להלכה נוקטים שנדרים ונדבות אינם קרבים ביום טוב (עפ"י רמב"ם חגיגה א, ח ועוד – וכפשטות הסוגיות). ואולם דעת ר"א ממיץ (בספר יראים קיג) שקרבים (והיא שיטה מחודשת – ע' בבאור דבריו בשבט הלוי ח"ו סה, ח).

בחול המועד הכל מודים שנדרים ונדבות קרבים, עולות ושלמים.

הבאת תודה בחג המצות – בפסחים יג.

'בל תאחר' בקרבנות – בראש השנה ד.

דפים יט – כ

מב. האם אדם יוצא ידי חובת שלמי חגיגה ושמחה בהבאתו אותם מקרבנות שלמים שהוא מחויב ועומד בהם? ומה הדין כשפירש מלכתחילה 'הרי עלי תודה ואצא בה ידי חגיגה' וכדו'?

יוצא אדם ידי חובת שמחה בקרבנות שהוא מחויב ועומד בהם (ושמחת בחגך – לרבות כל מיני שמחות של בשר לשמחה, שעיקר המצוה לצורך אכילת בשר. וכן הנהגים יוצאים ידי חובת שמחה בבשר חטאות ואשמות). אבל קרבן חגיגה הריהו כשאר חובות שאינו בא אלא מן החולין ולא מדבר שהוא כבר מחויב בו. ואפילו אמר מתחילה 'הרי עלי תודה ואצא בה ידי חגיגה' [וכן 'הריני נזיר ואגלה ממעות מעשר שני'] אמר רבי יוחנן: נדור, ואינו יוצא ידי חובתו. וכן אמר מרימר מדגנפשיה.

א. כתבו התוס': דוקא באמירה כזו שהקדים חיובו, שכשאמר 'הרי עלי' נתחייב ושוב אין בכחו לומר כנגד הדין, אבל כשאמר להפך, 'על מנת שאצא משום חגיגה הרי עלי תודה' – לא. [ובתור"פ הביא מהקונטרס הטעם משום שאנו נוקטים 'תפוס לשון ראשון'. ומשמע שתלוי הדבר במחלוקת התנאים].

ויש מי שצדד בדעת הרמב"ם (חגיגה ב, יד; נזירות ח, יד) שאין חילוק בדבר (ע' חדושים ובאורים שחך בזה. וע' גם בשיטמ"ק שמביא לפרש משום מתנה על מה שכתוב בתורה לכך תנאי בטל ומעשה קיים. ולפי"ז לכאורה אין חילוק בסדר הדברים).

ב. לפרש"י תוס' והרמב"ם, אעפ"י שהתנה בפירוש – נדור ואינו יוצא ידי חובתו. ודעת הראב"ד (חגיגה ב, יד) שאם תלה הדברים זה בזה [כגון שאמר 'שאצא' לא 'ואצא'] – יוצא. וכן דעת הרמב"ן. ויש אומרים שבאופן זה שהתנה בפירוש אין בנדרו כלום (עפ"י שיטמ"ק).